

JEN JSEM NAPSALA KNIHU

Nová kniha **ALENY MORNŠTAJNOVÉ** pokaždé vyvolá rozruch. Novinka *Les v domě* ovšem rozvířila nebývalou diskusi. Populární spisovatelka o čelení zlu, své inspiraci a obdivu k ilustrátorce Toy Box, která ji obviňuje z vykradení svého osobního příběhu.

Text: Karolína Minaříková Krupková
Foto: Tomáš Krist

Kuchyňská linka je plná květin a na malém stole svítí otevřený notebook. Autorka knižních bestsellerů *Hana, Tiché roky* či *Listopád* je na nějakou dobu v Praze. Objíždí besedy, setkává se se čtenáři a dává rozhovory ke svému novému, v pořadí šestému románu *Les v domě*.

Spisovatelce najednou zvoní telefon. Žádá ji o další interview. Mornštajnová odmítá, pak rezignovaně vzdychne a ke schůzce svolí. „Říkala jsem si, že už o tom nebudu mluvit. Jsem toho ale plná. Ovšem rozhodně nebudu na kauzu reagovat na sociálních sítích a odpovídat na všechny komentáře,“ kroutí hlavou úspěšná autorka, která své čtenáře pravidelně zásobuje příběhy o pošramocených rodinách.

Jaké to je, skutečně žít v jedné z nich, na vlastní kůži zakusila výtvarnice Toy Box. V roce 2019 popsala svou zkušenost sexuálně zneužívané oběti i život se zlými prarodiči v domě na kraji lesa. Stejně motivy se ale objevují i v knize Aleny Mornštajnové *Les v domě*. Od jejího vydání se tak čtenáři i nečtenáři v internetových diskusích intenzivně přou, kde je hranice mezi inspirací a vyděláváním na cizím traumatu. Spisovatelka v tom má jasno.

Jak se cítíte po vydání svého šestého románu?

Jsou to dva roky práce. Těšila jsem se, až bude knížka na světě, a doufala, že s ní budu, stejně jako s každou svou knihou, chodit po besedách a povídat si o ní se svými čtenáři. Teď ale nemohu říct, že bych z ní měla až takovou radost.

Přesto, proč by si ji měli čtenáři přečíst?

Zrovna o této knížce se velmi těžko mluví. Nechci totiž naznačovat její hlavní téma. Chci, aby čtenář během čtení objevoval a postupně chápal, co se v onom domě děje, co se v něm skrývá za příběh a tajemství, jací jsou lidé, kteří v něm žijí, a jestli je jim vypravěčka sympatická, nebo není. O hlavním tématu knihy jsem proto dříve nemluvila a stále se snažím o něm mluvit co nejméně. Víím, že v médiích a na sociálních sítích již koluje spousta spoilerů, já nechci přidávat další.

O oné „lži v domě“ se čtenář dozví přibližně v polovině knihy. Na začátku by mohl nabýt dojmu, že jste opět napsala román o pokřivených vztazích a rodině, kde se zraňuje slovy. Nebo se mýlím?

Les v domě je o rodině, kde je všechno úplně špatně. Kde je jeden člověk natolik zlý, že svým zlem nakazí i ostatní. Proto lidí okolo něj musejí lhát, obelhávají i sami sebe a lži jsou jejich sebeobrana.

» *Les v domě* je o rodině, kde je všechno úplně špatně. Kde je jeden člověk natolik zlý, že svým zlem nakazí i ostatní. «

ALENA MORNŠTAJNOVÁ [59]

Jedna z nejoblíbenějších českých spisovatelek současnosti pochází z Valašského Meziříčí. Jako spisovatelka debutovala ve svých 50 letech a dosud se jí podařilo prodat přes půl milionu knih. Původní profesí je překladatelka a učitelka anglického jazyka. Svou literární prvotinu začala psát v roce 2000, pod názvem Slepá mapa ji vydala až po třinácti letech. Její nejuspěšnější dílo, román Hana, vyšlo v roce 2017. Příběhu o bříšním tyfu ve Valašském Meziříčí, holocaustu a rodinném dramatu na pozadí druhé světové války se prodalo na dvě stě tisíc výtisků. Z bestselleru se stala předloha pro stejnojmennou divadelní hru, kterou uvádí Národní divadlo v Brně a Klicperovo divadlo v Hradci Králové; plánuje se též filmové zpracování. Čtenáři Mornštajnové vřele přijali i její další knihy jako Listopád a Tiché roky, které v roce 2019 zvítězily ve čtenářské anketě Kniha roku. Je též autorkou tří dětských knížek: Strašidýlko Stráša, Kapka Ája a Teribear: Tajemství modré krabice. Letos v dubnu vyšel její šestý román Les v domě. Je vdaná a má dvě dospělé dcery.

Téma špatné mezilidské komunikace jste zpracovala už v románu Tiché roky. Čím vás tak fascinuje?

Komunikace a rodinné vztahy mě určitě zajímají nejvíc, protože každý žijeme v nějaké rodině. A když neumíme správně komunikovat, když svými slovy někoho zraňujeme, ať už v osobním kontaktu, nebo na sociálních sítích, tak to pro mě znamená, že takoví lidé v sobě skrývají nějaké trauma. A to tímto způsobem vyvěrá na povrch.

Máme mít pro takové lidi pochopení?

Já mám pochopení pro každého. Nikdy nevíte, co daný člověk prožil, s čím se musel v životě vypořádávat. Že pro něj mám pochopení, ale ještě neznám, že si jeho komunikaci musím nechat líbit.

Proč se ve vaší knize několikrát objevuje motiv plže španělského?

Sama nevím. (směje se) Ale máme zahradu, kde je plž nenáviděný problém. A každému, kdo někdy na své zahradě sbíral plzáky, je asi jasné, proč mi vlezli i do knihy.

Les v domě jste věnovala svým dětem. Proč?

Musím říct, že to nebyl tak úplně plán, ale i dvě jiné knihy jsem někomu věnovala. Třeba román Hana svému městu, další své rodině... A když se mě v nakladatelství Host zeptali, komu bych chtěla svou novou knihu dedikovat, jako první mě napadly moje děti.

Představuje to pro spisovatele nějaké úskalí, vyprávět příběh s hlavní dětskou postavou?

Les v domě je vyprávěn pohledem již dvacetileté ženy. Když jsem ale volila vypravěče a přemýšlela, jak příběh vyprávět, zvažovala jsem tři varianty. Nakonec jsem si vybrala vypravěčku v ich-formě, ale další možností byl i vševědoucí vypravěč, protože jedině ten dohlédne za obzor událostí, které hlavní postava vidět nemůže. To je pro spisovatele ulehčující. Zvažovala jsem také, zda nedat hlas matce hlavní hrdinky, která je v knize oslovována jako cácora. Její pohled na veškeré dění by byl určitě zajímavý. Pak jsem si ale uvědomila, že v knize potřebuji jen jeden pohled. Druhý ať si vytvoří sám čtenář.

Kdybyste se rozhodla pro vševědoucího vypravěče, mohli bychom nahlédnout do hlavy dědečka, který jinak není příliš konkrétní a v knize se pohybuje jako stín?

To ale byl můj záměr. Chtěla jsem, aby byl nevýraznou postavou.

Některé recenze označily Les v domě za příliš temnou knihu, v níž zkoušíte, co čtenář ještě vydrží...

Vím, že takové názory zazněly, a strašně mě to překvapuje. Když se podíváte na regály knihkupectví, kolik je tam hororů, krimi thrillerů a detektivních příběhů, v nichž je všude spousta krve, násilí a vražd, tak moje kniha rozhodně nepatří k těm nejtemnějším. Ale tuším, jak byla tato recenze myšlena. Les v domě zasáhne čtenáře emocionálně, možná proto se zdá temnou knihou. Já ale chci, aby čtenář po dočtení přemýšlel, aby mu kniha dala něco, co mu uvízne v hlavě. A každému samozřejmě uvízne něco jiného. K tomu mě napadá třeba Schindlerův seznam, též velmi tíživý příběh. Je zvláštní, že mi v paměti uvízla jediná scéna, která sice nepatřila k těm nejdůležitějším, ale vybavuje se mi vždy jako první. A to moment pojednávající o tom, jak si zachovat lidskou důstojnost i v nelidských podmínkách. To ale odbíhám od tématu.

V jaké atmosféře se teď odehrávají vaše veřejná čtení a besedy?

V příjemné, podporující atmosféře, což je pro mě velké povzbuzení.

Jak jste se dozvěděla o kauze Toy Box versus Mornštajnová?

Nejdříve je důležité říci, že jsme se s mužem v té době stěhovali. A stěhování není zrovna situace, kdy byste měli mnoho času na sociální sítě. Začaly mi ale přicházet zprávy, ať se podívám na internet a na Facebook, protože na serveru Alarm vyšel kritický text Evy Klíčové, poté v Reflexu následoval článek Kateřiny Kadlecové. Rozhodla jsem se nereagovat. Říkala jsem si, že obě redaktorky mají právo psát si, co chtějí, stejně jako já mám právo se k jejich článkům nevyjadřovat. Poté mě ale moji blízcí upozornili na facebookový příspěvek, ve kterém mě Toy Box obvinila, že jsem její životní příběh ukradla. Musím říct, že příspěvek byl velmi hrubý. Opět jsem se proto rozhodla, že nemá cenu situaci vířit, navíc jsem na to neměla čas.

Konfrontovala vás Toy Box i osobně?

To bych očekávala. Stejně jako bych předpokládala, že mě osloví redaktorka Eva Klíčová. Obě mi mohly napsat na Messenger, není těžké získat na mě osobní kontakt, stačilo se zeptat nakladatelství Host. Přece kdyby se mnou chtěly skutečně diskutovat, napíší mi alespoň zprávu.

Nemyslíte, že kdybyste na obvinění reagovala dříve, nemusela by kauza nabrat takových rozměrů?

Já ale nejsem zvyklá cokoli komentovat a vyjadřovat se na sociálních sítích. Občas jsem se podívala, jak se to vyvíjí, ale nechtěla jsem o celé situaci přemýšlet, zabývat se jí, rozdmýchávat oheň.

Doufala jsem, že je to několikadenní záležitost, že když se k tématu nebudu vyjadřovat, odezní. Což se bohužel nestalo. Když mě pak oslovilo nakladatelství Host, že bych se k celé situaci přece jen nějak vyjádřit měla, odložila jsem během stěhování krabice, našla mezi nimi notebook a veřejně napsala, že „příběh mé knihy není inspirován žádným skutečným příběhem“. Pak jsem se dál věnovala balení, ale to už jsem chápala, že celá kauza jen tak neodezní.

Na Facebooku jste také zveřejnila příspěvek: „Moje kniha je mimo jiné i o nepravdách a řetězení zla, a to vše teď zažívám na vlastní kůži. Přesto pořád věřím, že svět může být dobrý.“ Jaké zlo máte na mysli?

To, co se proti mně spustilo, se nedá označit jinak než jako šikana. Prostě mě postavili na pranýř a všichni mají pocit, že se mohou k celé záležitosti vyjadřovat. Já jsem ale neudělala nic jiného, než že jsem napsala knihu.

Kdy vám došlo, že věc už je tak vážná, že ji nevynechají ani bulvární deníky, které jinak o vašich knihách nepíší?

Celý rozsah jsem si uvědomila 1. května. Ve vlaku do Prahy jsem si otevřela mobil a celou tu čtyřhodinovou cestu si pročítala komentáře. A nebylo to hezké čtení. Musím říct, že než jsem dojela do Prahy, nohy se mi chvěly tak, že jsem si myslela, že z vlaku ani nevystoupím. Byla jsem strašně rozrušená a překvapená tím, co se kolem toho rozvinulo. Nesmírně mě to trápí.

Neříkejte, že se jako jedna z nejžádanějších autorek setkáváte s kritikou své práce poprvé.

Samozřejmě že kritika k literatuře patří. Žádná kniha se nemůže líbit všem. Taková neexistuje. A to právě proto, že každý čteme knihy na základě svých životních zkušeností, vzdělání a požadavků na literaturu. Když je to kritika rozumná, konstruktivní, беру ji. Od toho kritika je. Nemělo by ale jít o osobní výpady nebo obvinění.

Proč podle vás celá kauza sociálními sítěmi tak zarezonovala?

Nechápu to. Vychází přece tolik knih – a ne všechny jsou zrovna dobré. Stejně tak nerozumím tomu, proč si zrovna mou knihu vybrala redaktorka Eva Klíčová jako svůj cíl.

Ve svém článku na webu Alarm Klíčová poukazuje na podobnost některých motivů, které se ve vaší knize a v osobním příběhu Toy Box shodují: zlí prarodiče, společné bydlení v jednom domě, les nebo panenka. A pokud čtenář Alarmu vaši knihu nečetl, nelze se divit, když ho napadne,

že jste se příběhem ilustrátorky skutečně inspirovala.

To z textu Evy Klíčové opravdu vyplývá a velmi mě to mrzí, protože to není pravda. Motiv lesa se objevuje v mnoha knihách, od dětských pohádek po horory. Bojí se ho děti i mnozí dospělí. Logicky jsem proto ve své knize použila motiv lesa, nehledě na to, že já sama bydlím v domě na kraji lesa. Moc dobře znám ten pocit, když se někdy na les zadíváte a zdá se vám, že se stromy pohybují a kráčí k vám. To byl také obraz, který se mi naskytl, když jsem Les v domě psala. Dívala jsem se na náš les a říkala si: Tohle se mi bude hodit. Také jsem ho pak použila v pasáži, kdy se dívka kouká z okna, zažívá něco nepříjemného a les před ní se jí zdá nepřátelský. A pokud se jedná o to ostatní, k tomu mohu říct jedině: skoro každá rodina má maminku, tatínka, babičku, dědečka, dítě. A děti mívají panenky.

Vy jste tedy článek z roku 2019, v němž Toy Box popsala svou osobní

» Prostě mě postavili na pranýř a všichni mají pocit, že se mohou k celé záležitosti vyjadřovat. «

inzerce

Zlatá rybka plní přání

milions : auta : dovolené :

Setři a vyhraž

HRAJ S ROZJÍMĚNÍM. Ministerstvo financí varuje: Účastí na hazardní hře může vzniknout závislost! 18+

Výtvarnice vystupující pod pseudonymem Toy Box zpracovala svou traumatizující zkušenost z dysfunkční rodiny před čtyřmi lety v textu pro Alarm. Teď se s Alenou Mornštajnovou pře o to, zda její osobní příběh nevytěžila v jejím nejnovějším románu Les v domě, jenž se také zabývá sexuálním násilím v rodině.

zkušenost se sexuálním zneužíváním, nikdy nečetla?

Nečetla a docela mě překvapilo, že někdo automaticky předpokládá, že čtu Alarm. Také mě zaskočilo, že si lidé myslí, že se rešeršuje googlováním. Některé věci se samozřejmě na Googlu dohledat dají. Otevřeně přiznávám, že takto jsem našla, co je to bolid (*velmi světelný meteor*), ale že bych googlovala příběh? Spisovatelé snad mají fantazii.

Co vám tedy bylo inspirací?

Nejdřív jsem věděla, že chci napsat knihu o lžích a zlu. Čistě z toho důvodu, že mám pocit, že se během pandemie a války na Ukrajině v lidech probudilo všechno zlé, co vyvěrá na povrch. Lidí jsou na sebe na sociálních sítích velmi zlí, nemají pro sebe pochopení, nedokážou slušně argumentovat. Také neustále jezdím vlakem na čtenářské besedy do Prahy a do Brna, a když to jde, s dalšími cestujícími si ráda povídám.

A vědí ti cestující, že si právě povídají se spisovatelkou?

Myslím, že mě často nepoznají, nevědí, že píši knihy, ale o to nejde. S jednou paní jsme si takhle povídaly o knížkách a ona zničehonic řekla: „U nás byla jedna dívenka, kterou doma zneužívali, a ona to hodila na spolužáka.“ To mě inspirovalo. Mé hlavní hrdince bylo strašně ublíženo a v sebeobraně to hodila na nevinného kluka – aby chránila sebe samu, protože se bála lidí doma, kde neměla bezpečí, kterého se bála víc než vnějšího světa. O tom je má kniha.

Takže když jste v rozhovoru pro Český rozhlas uvedla, že jste se inspirovala skutečným příběhem, neměla jste na mysli příběh Toy Box?

Kdybych věděla, že mě budou posléze diskutující na sítích chytat za slovo, raději bych řekla, že jsem „vyslechla větu“. Ale když člověk není zvyklý mluvit do médií, do televize, do rádia, často dává věty dohromady pod tlakem. Mnohdy si zpětně říkám, jestli jsem všechno formulovala správně. Takové rozhovory přece jen bývají náročné.

Těž je vám vyčítáno, že o tématu zneužívání mnoho nevíte a že je na příběhu znát, že jste rešerše podcenila. Radila jste se s nějakými odborníky?

Samozřejmě jsem si přečetla odbornou literaturu, konkrétně knihu sexuologa a psychologa Petra Weisse. Ten popisuje mimo jiné mechanismus fungování rodin, v nichž se často zneužívání předává z generace na generaci – a jak strašně těžké je se z toho koloběhu vymanit. Mám velký obdiv k lidem, kterým se to podařilo. A právě v mé knize to hlavní hrdinka, byť velmi drastickým způsobem, dokázala. Téměř za cenu sebeobětová-

ní přetřela řetěz zla. Jinak nevím, jak toto téma pojmout citlivěji.

V diskusích též padlo, že Alena Mornštajnová vydělává na cizím traumatu. Když hledáte nové téma pro další knihu, přemýšlíte o tom, co čtenáře více či méně osloví?

Vůbec, ale asi bych měla. Já vím, co ode mě čtenář očekává – další Hanu. Kdybych chtěla na knížkách vydělávat a psát na efekt, tak píšu jen knihy s podobným tématem. Při rešerších jsem totiž narazila na stovky příběhů, které bych mohla použít. A přesto nepíšu Hanu stokrát dokola. Proč ale tuto výtku nepoužiji v případě spisovatelky Anny Bolavé nebo Viktorky Hanyšové, které o podobném tématu též píší? Je zajímavé, že když se tato kauza rozpoutala, právě Viktorka Hanyšová byla mezi prvními, kdo mi volal. Řekla mi, ať si z toho nic nedělám, utěšovala mě. A přitom kdyby někdo mohl říct, že ho napodobuji, mohla by to být právě Viktorka Hanyšová. Já jsem její Houbařku skutečně četla, ale při samotném psaní Lesa v domě jsem na ni nemyslela, nebyla mi inspirací a téma pojímám jinak.

Vaše nakladatelství Host nabídlo, že iniciuje osobní setkání s Toy Box.

Kdy k němu dojde?

Toy Box na tuto nabídku nereagovala vstřícně. Naopak se v dalších dnech objevily jen další výpady vůči nakladatelství i mně. Vykonstruované a snadno vyvratitelné.

Máte pro Toy Box pochopení?

Mám. Opravdu. Víím, že si prožila své, a má můj obdiv, že to zvládla překonat. Pochopení mi už ale nezbyvá pro redaktorku Alarmu Evu Klíčovou.

Kauza teď v médiích i na sociálních sítích odhalila, o čem vaše kniha je.

Zvažujete se bránit taky soudní cestou?

Tato situace je pro mě velmi traumatická, ale zažila jsem i traumatictější chvíle. Třeba když mi odcházeli moji blízcí, když jsem se dozvěděla, že nemoc, kterou mám, budu mít už celý život. To byly momenty, kdy jsem se cítila mnohem hůř než teď. Já už jsem toho za život zažila tolik, že je velmi těžké mi ublížit. Já už jen chci, aby pravda vyšla na povrch, aby mi nezůstalo stigma plagiátorky. Chci, abychom všichni žili ve spokojenějším světě, takže nechci nastalou situaci zbytečně vyhrcovat.

Pracujete už na nové knize?

Řeknu to asi takhle: Mám rozpracovanou knížku pro děti. A samozřejmě jsem přemýšlela i nad dalším románem. Momentálně jsem ale v rozpořádku, které mi vzalo nejen chuť do práce, ale

také vím, že teď už se budu bát cokoliv napsat. Doufám, že to překonám.

Mluvíte o nějaké pauze?

Doufám, že to nebude dlouho trvat. Ale rozumíte: já psát nemusím, píši, protože mě to baví. Už jsem mohla být v invalidním důchodu a zařídít si mnohem jednodušší život, přesto jsem to nikdy neudělala.

Můžete prozradit, o čem vaše další knihy budou?

Dětská knížka je rozdělaná, ale mluvit o ní více nemohu. No a veselejší téma jsem slibovala už před Lesem v domě, a nakonec to veselé čtení není. A upřímně, teď nejsem veselá, takže ani nemohu psát veselou knihu.

Dlouho se mluví o zfilmování vaší neúspěšnější knihy, románu Hana. V jaké je to nyní fázi?

Přípravy jsou v plném proudu, ale stále chybí finance na realizaci. Režisér Milan Cieslar se je snaží získat už čtvrtým nebo pátým rokem

a nevím, zda se to kdy povede. Už ztrácím naději. Fond kinematografie totiž nechce peníze do filmu dát. Je to historické téma a to je strašně drahé.

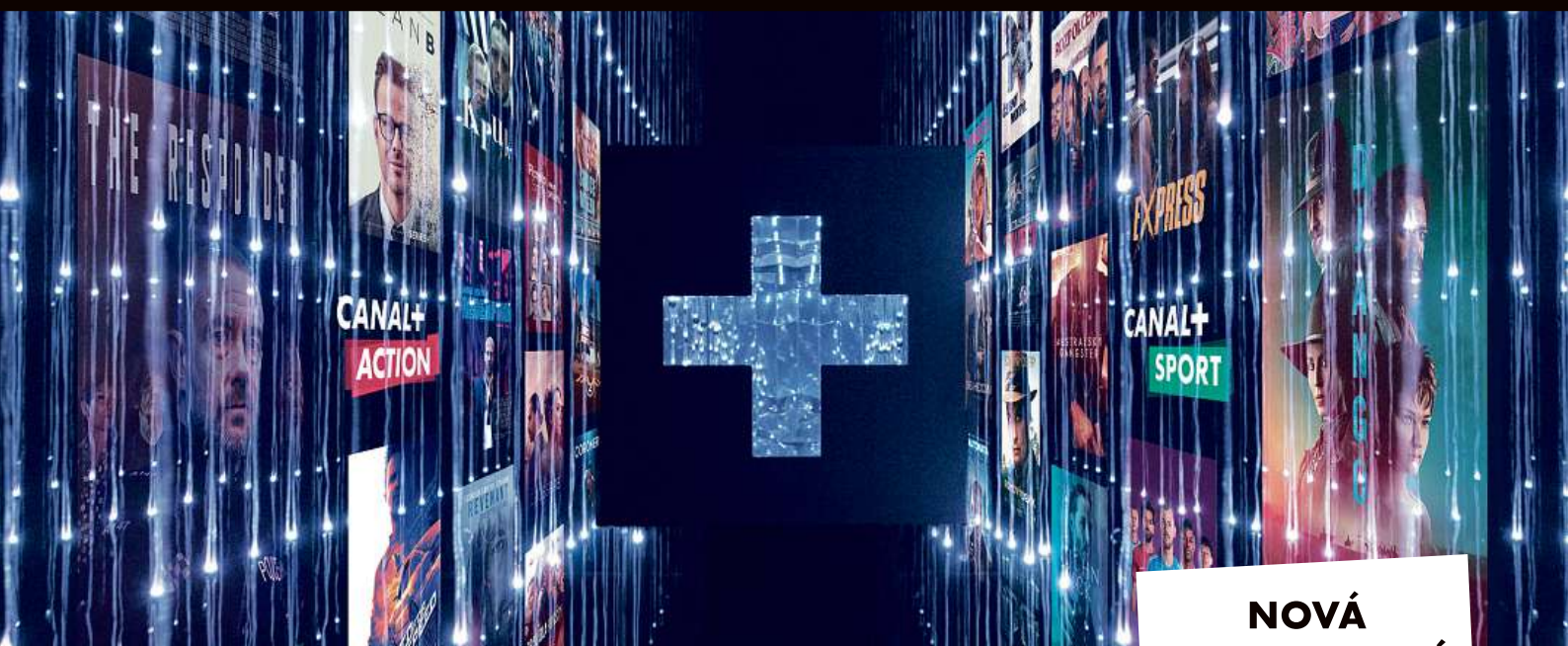
Jak se vám příběh, který jste napsala, pouští do rukou dalších tvůrců?

Důvěřuji odborníkům. Dovolila jsem, aby Martin Glaser zpracoval Hanu jako divadelní představení. Další adaptaci připravila Diana Šoltýsová v Hradci Králové. Nikdy jsem do adaptací nezasahovala, nechávala jsem tvůrcům volnou ruku. Zrovna tak když se nahrávají mé knihy jako audioknihy, do toho nezasahuji ani si nevymýšlím, kdo by je měl načíst. Myslím, že každý je odborníkem na svou práci. Proto do ní nezasahuji ani Milanu Cieslarovi, který už zpracovává několikátou verzi scénáře. Sama se snažím pracovat co nejlépe a doufám, že se o to snaží i ostatní. Já navíc filmařině nerozumím, zatím si nedovedu výsledek představit, a tak neumím ani posoudit, zda cesta, kterou pan Cieslar volí, je správná. Ale zatím to vždy – jak u divadla, tak u audioknih i rozhlasové četby na pokračování – dopadlo dobře.

» Upřímně, teď nejsem veselá, takže ani nemohu psát veselou knihu. «

CANAL+

ODEMKNĚTE SVĚT PŘÍBĚHŮ

VÁŠ KLÍČ KE SLEDOVÁNÍ FILMŮ, SERIÁLŮ A PREMIER LEAGUE

WWW.CANALPLUS.CZ

NOVÁ
STREAMOVACÍ
SLUŽBA